

# LES/ELS/LIS/LUS QUEER: POST MARXISTES, POST SITUACIONISTES?

Amb motiu d'aquest comentari no he tingut més remei que aclarir quina és la meua posició respecte del *queerisme*. Hi sintonitzo? El rebutjo? ¿M'és del tot indiferent? Em sembla que tot a l'hora.

Hi ha una part amb la que em trobo en sintonia. La teoria *queer* posa l'accent en la inestabilitat de l'anomenada "identitat". Tant els sexes com els gèneres i la sexualitat són inestables, canvians, hom no és fidel a un o una mateixa, no hi ha un "jo" autèntic, una definitiva definició del que cadascú és. Es tracta, per tant, d'un moviment i una teoria que s'aixeca en contra de la dictadura de gènere, que qüestiona la classificació binària dones/homes i la normativitat heterosexual. Fins aquí ens entenem: el sexisme és una manera de tancar el món a qualsevol possibilitat que no sigui la classificació sexual, l'heterosexualitat i la identitat de gènere. És antidemocràtic atès que imposa a les persones unes formes de vida les conseqüències de les quals les paguen les persones mateixes, vivint una vida aliena i patint les conseqüències de viure-la. Al mateix temps que el sexisme –probablement una forma d'opressió de les més doloroses– genera subordinació, també genera una bona dosi d'entusiasme. No cal posar-li a la gent una pistola al pit per tal que se sotmeti i per tal que exigeixi als altres la seva submissió. I és que tancar el món a les múltiples possibilitats dóna seguretat, combat la incertesa de la vida, no és sinó una manera de negar la mort, de sostenir la fantasia que controlem el futur.

D'aquesta contradicció, del fet que una forma de subordinació no es sustenti únicament en la coerció externa, sinó que es tracti d'un sistema d'opressió consentida, fins i tot defensada per les seves víctimes, bé la barreja de rebuig i indiferència que també em desperta aquesta teoria i moviment. Perquè el *queerisme* s'entén com una

**Maria Jesús Izquierdo** és professora del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i coordinadora del Grup d'Estudis GESES (Sentiments, Emocions i Societat). És autora de *Las, los, les (lis, lus)*. *El sistema sexo/género y la mujer como sujeto de transformación social* (laSal Ed. de les Dones, 1983). El seu darrer llibre publicat és *Sin vuelta de hoja*. *Sexismo: poder, placer y trabajo* (Ed. Bellaterra, 2001).  
[MaríaJesús.Izquierdo@uab.cat](mailto:MaríaJesús.Izquierdo@uab.cat)

mena d'interpel·lació. Em fa pensar en el moviment situacionista, una de les característiques del qual és la creació de situacions, com a resposta al fet que la realitat és el producte d'una construcció curosament realitzada pels poders fàctics. Segons l'Enciclopèdia Catalana, "interpel·lar" és *adreçar la paraula (a algú) per demanar-li alguna cosa, especialment per demanar-li d'explicar un fet, d'explicar els seus actes*. Pel que fa a la identitat, ¿com es pot demanar una cosa així? ¿Com es pot interpel·lar sobre allò que no té resposta, que no es pot contestar perquè no se sap? Tal com assenyala Judith Butler, el terme *queer* tenia com a propòsit en els seus orígens produir un subjecte mitjançant aquesta interpel·lació humiliant. D'acord; tot i així, ¿què ens autoritza a tornar la jugada, a confrontar l'altre amb la seva voluntat d'humiliar? ¿Podem sortir de la lògica de la confrontació i acudir a la trobada amb l'altre d'una manera que no potencii la humiliació recíproca? ¿Què hi ha en l'altre que el produeix tant malestar, amb quines pors i inseguretats el connecta la visió del que és *queer*? Segurament amb les mateixes que a nosaltres, perquè el que és *queer*, és l'amenaça al tancament del món tan desitjada, a la necessitat de protecció i empara d'un ésser tan vulnerable com l'humà.

¿Què aporta la teoria i el moviment *queer*, si és que es pot parlar d'un moviment? La consideració que els éssers humans es produeixen socialment, recull la posició tan central en els ambientalistes des del segle XIX sobre la plasticitat humana: el que som és el fruit de les condicions en què vivim. Si seguim Marx, és com dir que la nostra natura, i la natura en general, és fruit de condicions històriques, que som producte de la història, i no oblidant la particularitat de la nostra biografia. La natura, des d'aquesta perspectiva, no és aliena a la història, és el seu pro-



“ **El sexisme no se supera llançant a la cara de l'altre la nostra alteritat i posant-lo davant el mirall, sinó problematitzant amb les nostres pràctiques les condicions socials i econòmiques, la condició d'existència de les quals és una concepció binària i heterosexual dels éssers humans.**”

ducte. Aporta també la noció que l'ésser humà, més que *ésser* és un *esdevenir*, idea central en el pensament de Marx. L'ésser humà no és un resultat ni un fet inicial, sinó un procés mitjançant el qual es pren a si mateix com a objecte de la seva voluntat, es fa deliberadament segons la manera que decideix ser. Seguint aquesta línia de pensament, cal afegir que els humans objectivem el que som en el que produïm, especialment en allò que produïm en els altres. La nostra intel·ligència s'objectiva en l'interès que despertem en els altres, el nostre amor en l'amor que produïm. És per això que m'incomoda la centralitat de la interpel·lació en el moviment *queer*, de la mateixa manera en què seguint els plantejaments que acabo de fer, l'amor no es demana sinó que es produeix, el respecte no es produeix humiliant l'altre, posant en qüestió el seu món, sinó manifestant respecte, sense humiliar-lo llançant-li a la cara les seves febleses i contradiccions. Em sento tributària del materialisme de Marx, i amb ell coincideixo amb el principi que la visió del món, d'un mateix i dels altres no es canvia per posar-la en dubte, per criticar-la, qüestionar-la o ridiculitzar-la, sinó canviant el món que l'ha fet possible.

Per a mi, té més interès entendre les condicions econòmiques i socials que generen el sexisme –i també la preocupació per la identitat i el reconeixement característica del *queerisme*– que tenen la seva arrel en la divisió sexual i capitalista del treball, i amb les relacions de dependència recíproca i subordinació que propicia tant en l'àmbit domèstic com en el públic, que centrar-se en qüestions molt doloroses per a qui les pateix, com el dret a ser, no ja tolerat, sinó respectat. El dret a ser el que volem ser, el dret a no ser coherents, idèntics a un model o

a nosaltres mateixos, és al meu parer un preocupació epifenomènica. És a dir, no sols els obstacles a ser el que volem ser sinó també la importància que donem a aquest assumpte, són un producte històric. El sexisme no se supera llançant a la cara de l'altre la nostra alteritat i posant-lo davant el mirall, sinó problematitzant amb les nostres pràctiques les condicions socials i econòmiques, la condició d'existència de les quals és una concepció binària i heterosexual dels éssers humans.

Aquesta reflexió l'he feta una mica a contracor, perquè no sóc capaç de dir-li "no" a qui me l'ha demanada. En aquests moments, el que verdaderament em preocupa és el desgavell capitalista, la impunitat amb la que es juga amb les vides de la gent, la manca de capacitat i probablement de voluntat de les institucions econòmiques internacionals així com del governs locals per a posar fre a un ànsia de lucre de tal magnitud que vulnera les lleis econòmiques mateixes que preserven la continuïtat d'aquest sistema. El capitalisme es caracteritza per la conversió de les capacitats productives en capital, per tant, atempta directament la possibilitat d'esdevenir humans, que no és sinó ser el que decidim ser, fer el que decidim fer. Deia Marx que el capital és un vampir, que ha de xuclar la nostra sang per a existir (¿no és simptomàtica l'actual proliferació de sèries de vampirs?). Ara bé, en aquests moments, el deler d'acumular no és ja de capital sinó de diners, no associats als mitjans de producció; el vampir ja no busca la vida xuclant la sang, només vol la sang per ella mateixa.

He dit al començament que ser qui volem ser és una qüestió de democràcia. Acabaré reclamant la necessitat d'implantar democràcia

econòmica, el dret i el deure de tothom a prendre les decisions relatives a l'administració dels recursos que permeten produir les seves vides i els mitjans per a fer-les possibles. Prou de terrorisme econòmic; democràcia econòmica, ja! És la nostra sang la que mou les empreses i l'economia en general, ja és hora que les decisions les prengui qui posa la sang en joc. ¿Què té això a veure amb el dret a la nostra subjectivitat? Tot: es tracta de prendre el control de les condicions materials amb i en les que es produeix i es produeixen els desigs d'identitat •